

अजि

उप्रांत गरि प्रवर येस रौतहट्ट जील्ला ओ साविक चौतरिया कर्णेलका पालाको वाकि १२-१३ हज्जार रहेछ म आयादेपी यसो वाकी भर माहुर गरि केही उठाजा केही हाल उठन नसकेको लाई वरावर ताकीती गर्दैछु त्यो वाकि पनि १०१५ दिनमा उठी सकन्या छ साविक वाकि रहन्या छैन. केही थोरा बहुत साविक-वालाहरूले, नकटा जमीदार. पजनी गन्याको हुनाले वाकी उठ्नलाई कसो हुन्छ तेस्मा पनि भरमाहुर गरि असल गर्नुछु हालका बन्दोवस्तलाई. चौधरीको बन्दोवस्त गरिसकी जमीदारहरूको बन्दोवस्त गर्न लागेको छु. हाल येस जील्लामा वाली भने लागेकै छ. वर्साउ नहुनाले वीथीरह्याको छ: हजुरका अकवालले ११२ फेरा पानी पन्यो भन्या. येस्मा पनि वीथन्या छैन. औ प्रगन्ना माज उत्तर मौजे भेलहिमा. आश्विन वदि १० रोज ३ का दीन येउटी ७० वर्षकी उमेर भयाकी. अबोलिया ग्वारनी ईनारमा पानि झीकन गयाकी. ईनारमा षसी दुवी मरिछ र. षवर. आउदा गै हेरचाह गर्दा भवितव्य. परि मरेको ठहरियो. फेरि पनि. तर्फ जताहा मौजे. धोवीनी-जा गाउमा वस्न्या भरमन भयाकी कोइरिकी स्वास्नी ईनारमा परि मरि भने षवर आउदा. हेरन पठयाको छ ताहा पानी भवितव्य जस्तै सुनिन्छ नीस्तुक भयापछि विन्ती चढाई पठाउला येस मुलुका ईनारमा गीर्दा पर्षाल पनि नाही काठका जंगल पनी नहुनाले यस्तै रितले ठाउ ठाउमा ईनारमा षस्ता रह्याछन् पर्षाल लाउन्या रीत छैन तापनि मोगलानातरफ ता इनार षनी जंगला नहालन्यालाई र गाउका जमीदारलाई जरिवाना गरि जंगला हालन लाउदा रह्याछन् येस देहातमा पनि. ईनारमा हजुरमा येस विन्तीको पसीन्द पछ भने जंगला हालन लाउनु भन्या सनद गरि वक्स्या जंगला परि. सबैको उपकार उद्धार हुदो हो भन्या वेहीराले गुलामले विन्ति जाहेर गन्याको हो हरफमा उचनिच पन्याको क्षेमा रही अलय बुद्धी भयाको. सीरिफ हजुरका नीगाहाले प्रवस्ती भयाका गुलामका उपर. आर्ति सीक्ष्यापत्र. वैर वैर कृपा रही वक्स्या. सीर चढाई काम गर्दा हुँ जोमा — — —

इतसदा सेवक मेजर कप्तान उजीरसीं देउ जा क्षेत्रीको कोटि कोटि दण्डवत सेवा सेवा सेवा— —

श्री दुर्गाज्यूसाह

श्री ५ चिनवादसाह

२

श्री ५ सरकार

१

अजि—

उप्रान्त करुणानिधान् अषाड वदी १४ रोजसौ लगायेत् श्रावण वदी १४ रोजतक मैन्हा १ को स्याहा रपोट् षडा गरि यसै अजिका संग चढाई पठायको छ. अडामा दाषिल होला डुकपाको काजि प्पाङ् सुपुला भन्ने अर्घि १२ साल मा. गोर्षासित भोटको लडाजि हुन्दा हामिसित भोट—१—वाट मद्दत माग्दा भद्दत् दि. गोर्षासित लडाजि गर्न जादा. हात्रा मानिस ३०।३५ जना नोक्सान् भया. ई नोक्सान भयाका सिपाहिको. के वेहोरा गरीदिन्छौ की हामिलाई भोट -१- को मुलुक हात्रो सेवाना मिल्दो थोरो बहुत् जो हुन्छ देउ. सो वेहोरो गरि दिदैनौ भन्या हात्रो डुकपा मुलुकको वाटो गरी अंगरेज चढाई गर्न लाग्यो। अब ई अंगरेजहरू थामन सकन्या छैन भन्ने वेहोराको चिठि जाहाँ भोट -१- मा लेषिपठायो भन्ने गल्वा सुनिन्छ -२- वाट प्रमाण मेहर हुन्या अज्ञतक् लहासामा आई पुग्याको छैन. श्रावण भदौसम्म ता आइपुगला भनी चिनिजाहरू भन्छन् सो परमाणा लहासा आई पुगी नेपालतरफ रमाणा हुन्या दिनमा. सेवकले १०।३२ जमा गरी धुपसिदुरजात्रा गरी लहासासहरदेषि ढोकावाहिरसम्म पुन्याउन जानु पर्ला की भने जस्तो. सेवकका मनमा लागि रहेछ. यो वेहोरा कसो गर्न्याहो जो मजि. चिनिजा फापुनले. कप्तान् साहेव नेपाल जानुपन्यो भन्या. उम् वषत्मा तिरौला. ताजाजिको थमौत भै लहासाभा रहनुपन्यो भन्या ३८ सालका वैशाखमा तिरौला चिनिजा सिपाहीहरूलाई वाडि दिन भनी तमसुक लेषि अफिम भारि ५ कोग्या मा. १ को टाक् ५।५ मा अघि विक्र भयाको हो. इनले उधारा भन्दा ज्यामा १ केटाक् ६ को दर गरि दिजा. कास्येलवाट. छापलाई हामिलाई दिन्या कागजका वेहोरामा अज्ञसम्म छाप लाई दियाको पनि छैन छाप लाउदनौ भन्ने जवाफ पनि दियाको छैन. आज भोलि दिउला भनि आजतक टारिराष्या छन्. ये साल ता पानि. पनी. वेला वेलामा पन्यो. उवा गहुँ पनि. वडीया छ भन्छन् अरू जाहाको हालसुरथ यथायोग्य छ सेवकका अजिका वेहोरामा घटवड् पन्याको होला. छमा करुणा राषिवकस्या जावस्. शुभमस्तु शुभम्

मजि

उप्रान्त मार्ग शिर वदि ६ रोज १ का दिन लेषियाको कृपापत्र यहि वदि १४ रोज ६ का दिन आइपुग्यो. अर्थ शिर चह्याजा. भगवन्तको कुरा. तैले जनरललाई लेषिछस्. सो चिठि हात्रा हजूरमा जाहेर गन्या नया सबुजका सुवदारिले नपुग्याका रुपैया १८ सय हातिमा पुन्याई. कप्तानी षान्गी वाँधि भगवन्तलाई राषन्या काम् वेंस हो. नया सबुज कंपनी तैनाथ गरि सुवेदारि षान्गीले नपुग्याका १८ सय रुपैयाको तनुषा मोहोर र. उसका नाउंको पट्टा वक्सी पठायको छ. दर्सन भेटका रुपैया लि पट्टा र. तनुषाको मोहोर सौपिदे भनि मजि आयाका अर्थ. वडिया मजि आयेछ. हुकुम आयावमोजीम. दर्सन भेटका रुपैया लि. पट्टा सोपि. नया सबुज कंपनी वाहाल गरिदिन्या काम गरुला. पैषवरका अर्थ यथाथिस्त छ. शिक्षाति मेहेर हुदै रह्या वडिया होला विजप्रभुचरणेषु किमधिकं मिति मार्गेशिर शुदि ४ रोज ३ मुकाम वुटवल् शुभम् —

सेवक उजीरसिंह थापाकस्य कोटि कुर्णेश वंदगी सलाम् सलाम् शुभम्

श्री ५ वादशाह

२

श्री ५ सरकार

३

श्री ५ महाराज

१

अजि

उप्रान्त करुणानीधान् २८ सालका वडादसैको तिलक प्रसाद तोरं षातासमेत् र टिका दर्शनभेट -१- का हजुरमा मोरुपैजा ४ हजुरमा मोरुपैजा २ यस अजिमा षामि चढाई पठायाको छु दाषिल् होला श्री जाहाको हाल भेवुंगुम्वाको काठको लिंगो वतास् नलागी अकस्मात् आफै फेदमा भाचिई ३ टुका पन्यो यो कुरो तहकीयात् हो निज गुम्वाका बांडाहरूले चिया पकाइ षान्या. तामाको ठुलो भाडो. हुनुनु शब्द गरि पटका पटक्या जस्तो अवाज १ फेरा गरि त्यो भाडो ३।४ चिरा भै फुटयो भन्ने गल्वा गछन्. आंषाले देष्यौ भन्ने तहकीयात् भयाको छैन यस्तो वेहोरा भयाको विनस्कार हो उत्सव रति छैन फेरि पनि ल्हासामा केजानि कसो हुन्छ अधिका भन्दा जन् ठुलो विनस्कार होला भनी हेर्न्या ठुलाठुला माहुत् भन्छन्. ठुलो ठुलो धम्म गर्दा पनि विचारमा. विनस्कार शान्त हुवैन की भन्ने लछिन देषिन्छ भन्छन् हिजआज जाहाका काजिहरूले अधि चिकेषेम्बु छोकपाकाजिहरूले तपाञ्जीहरूको मान् मज्यादा पनि राषनन् चलिआयाको रितवेहोरा पनि मेट्याको थियो आज हामि काजिहरूले तपाञ्जीहरूको अधिदेषि चलिआयाको मान्मज्यादा रित वेहोरा जो थियो स्व वेहोरा थामि हामि काजकाम गछौं हामि उपपर दया करुणा राषिवक्स्या जावस् भनी ल्हासाका वडा अम्वाहरूसंग गै विन्ति गन्या अम्वाहरूवाट वेस गन्यौ भन्ने जवाफ् दिया यो कुरो तहकीयात् हो कार्तिक वदी ४ रोज ४ मा ल्हासाका २ अम्वामध्ये वडाडन्मारिन अम्वा अत्र ता चिन्तर्फ जान्या वेला हात्रो भयो सेवाना जाचवुझ गरौं भनी टिगरिसम्म जान्याछन्. केहि घोडा र. अजि भोटचा भारादार १।२ गरि -१- का हजुरमा मुसीर पौषतिर पठाउन्या तवर छ असल घोडा हिजआज ल्हासामा छैनन् चिन्तर्फवाट आउनन् कि भनि तजविज गरिरहेछन् सेठको छोरो काजिलाइ अझतक रोकेको छ. निज काजिका जहानहरूको नेपाल -१- वाट केहि निघाहा करुणा र ह्या हात्रो ज्यू वाचदो हो भन्ने आसय राष्याका छन् भन्छन् भन्ने सुचकमात्र देषिन्छ. मसंग र मेरा मानिससित कोहि केहि भन्न सक्तैनन् भोट सकारिवाट नभनि मैले पनि केहि भन्नु नहुन्या. जाहावाट अजि घोडा मानिस् हजुरमा आइपुग्या भने स्व अजिको वेहोरा र स्व मानिस् को जमान विन्ति सुनि बुझि वक्सी सेठका छोराको उपकार हुन्यारहेछ भन्या. गरिवक्सनुहुन्यैछ. आश्रिण वदी .१३ रोजमा अधिको रित्वमोजिम. दसैको भाग पसादी लामागुरु राजा लामाका हजुरमा पुन्याउन जादा गुरुवाट ५।६ मोहर जान्या नंबुथान १ दिया कपतान्लाइ संच छ की भन्या र. लामागुरुका मेहरले मलाई संचेछ भनी मैले भन्या. राजा लामाले विरामो छु भनी भेटे दियेनन् यो दिन सोवमोजिम लि वडा अम्वाहरूसंग जादा. दसैको पुजा कति दिनसम्म गर्नुपर्छ भनी स्वध्या र घटस्थापनालगायत् चतुर्थिसम्म मेरा मनले गुनी १४ दिन सम्म पुजा गर्नुपर्छ भनी मैले भन्या नेपालमा सहकाल अनिकाल के छ भनि स्वध्या र सुर्यसमान् -२- का मेहरले र तपाञ्जीहरूका दयाले नेपालमा सहकाल छ भनी मैले भन्या र वेस हो भन्या. तपाञ्जीहरूका ढापचिताल्वेर फोपुनले वडा अम्वाहरूको आग्या भयाको छ. सिपाहिहरूलाई तलव वाडिदिना निमित्त केहि अफीम् र नंगत् देउ भनी मागन आउदा सोवमोजिम गोर्षा-३- को ल्हासामा आम्दानी हुन्या रित केहि थियन र पनि. तपाञ्जीहरू वडा अम्वालाई -२- जानी अफिम र केहि रूपैजा मैले दि काम सान्याको हो सो रूपैजा अझतक् पाइयन भन्ने कुरा मैले गन्यार हो रूपैया अफिम दियछौ बहुत वडिया गन्यौ. दुई दिन ढिल् भयो चिन्तर्फवाट रूपैजा आयापछि. फोपुनहरूलाई रूपैजा चाडै तिर भनी हामि अहाउला भन्ने कुरो गरिरह्याछन्. शुद्ध भाद्र सुदी १५ रोज देखि आश्रिन सुदी १५ रोज तक् मैन्हा १ को स्याहा रपोट षडा गरि यसै अजिका संग चढाइपठायाको छु. अरू जाहाको हालसुरथ यथायोग्य छ पछि जो परिआउला

वरावर विन्ति चडाइपठाउला सेवक्का अजिका वेहोरामा घट्टवड पन्याको होला छमा करुणा राषिवक्स्या जावस् शुभमस्तु शुभम्

उप्रान्त गरिपरवर हात्रा नाउमा भयाका सवालमा. नापजाचवाट रित पुन्याइ. सव कागज पत्र बुझीलीयापछी मौजाभरको रैतान येकपार षडा गरि लवल धुसीमा दर लगाइ. चकलावन्दीका रोहले पंचसाला रैतीज्मीदारको कवुलीयत गरि ज्मीदारलाइ पट्टा दीनु भन्या सवाल वमोजीम् चकलावन्दीका रोहले कागजपत्र वनाइ तयार गन्याको हो ३१ सालका सवारिमा. सो सवालवमोजीम चकलावन्दीका रोहले भयाका रैतीज्मीदारका लम्वरि कवुलीययत् पट्टा नजर गराउदा. रैतीले मेरा फलानु फलानु कीत्ता यती ज्मीनको यस दरले यती यो पोता तिर्नुपछं भन्या रैती लाई थाहा नहुन्या हुदा र. ज्मीदारले मेरा मौजाभरमा फलानु कीत्ता फलानु असामीको जोत हो फलाना फलाना असामीवाट फलाना फलाना ज्मीन यती कीत्ताको यती पोत तीर्नुपछं भन्या ज्मीदारी लम्वरि-वाट ज्मीदारलाई थाहा नहुन्या हुनाले तिम्रा नाउमा भयाको सवालमा चकलावन्दीका रोहले कीत्ता नषोली रैतान कवुलीयत र ज्मीदारि लम्वरि गर्नु भन्या छ तापनी कीत्ताकीत्तामा. अर्दतुल वीगहा वीरह लेषी असामी ससामीको वेर्जीमा अवलंधुसी वीगहा दरपोत रूपैया कीत्ता षोली सीरमा कवुलियतवमोजीम् उकती फेरि वेहोरा लेषी आफनु सहीछाप गरि असामी असामीका कीत्ता-वार पुर्जा रैतीका नाउमा र. सोवमोजीम् असामी असामीका कीत्तावार कीस्तवन्दी षोलीयाका ज्मीदारि लम्वरि लेषी सवाल-वमोजीम् आफनु सहीछाप गरि अरू वेहोरा तीम्रा नाउमा भयाका सवालवमोजीम् रित पुन्याइ रैतान. ज्मीदार लम्वरि पट्टा कवुलीयत गराउनु भन्या ३० साल माघ वदी ७ रोज मा भयाका नेकीछापका रुक्कादस्षतवमोजीम्का रित पुन्याइ रैतान कीतावार वीरहवार कीस्तवन्दीस्मेत षोलीयाको रैती ज्मीदारका लम्वरि कवुलीयत र सोवमोजीम् उकती फेरि रैती ज्मीदार-लाइ दीन्या पुर्जा पट्टा तयार गन्याको हो सनदवमोजीम् रैतीलाइ पुर्जा र ज्मीदारलाइ मौज्यान पट्टा वाडी लम्वरि कवुलियत गराउनालाइ रैती ज्मीदार लीन पठाइ पुर्जा वाडीदीउ भंदा कौनै मौजामा २।४ कौनै मौजामा ५।७ कौनै मौजामा १०।१२ रैती-नआउदा कौनै मौजाको ज्मीदार नआउदा यो रैती ज्मीदारहरू कीन आयेन काहां गयो यो रैती ज्मीदारको पुर्जापट्टा उठाइदेउ भनी ज्मीदार चौधरीलाई भंदा यो रैती ज्मीदारहरू कोहि मन्या कोही भागीगयो. केही १०।१२ गाउका रैती ज्मीदार भागी वेछपर उजार भयो भनी भन्यो र क्या वेहोराले यो रैती ज्मीदार चौधरिहरू भागी गयो भनी सोधदा जांचकीले अमलाहाकीमहरू-लाई धुस दीयाको छ लेषीदे. भंदा हामीहरूले दीयाको छैन भंदा पनी सुष पायेन नभयाका कुरा लेषीदी कायल गर्न सकतीन भंदा तीमीहरूले कायल गर्न पदैन हामीले नेल थोकी कायल गरुंला भंदा पनी मानेन र दीनभर घाम्मा सुकाउदा कसैलाइ भेट नगराइ दुष दीयाको देषदा हामीलाइ पनी यस्तै सास्ती होला भनी भागी गया को हो. रैतीलाइ पनी ज्मीदार चौधरीहरूलाई क्या क्या दीयाको छ भनी तेस्तो सास्ती गर्दा भाग्याको हो भन्छन् यो चाल हो भन्या हामीले पनी कवुलीयत लेषी कागज लीन सकतीन भनी ज्माहा रह्याका चौधरी ज्मीदारहरूले जुवाफ दीदा. रैती ज्मीदारको पुर्जा पट्टा नउठाई हुंदैन. तीमीहरूले उठाउनुपछे भनी ज्मीदार चौधरीलाइ पक्रीदा हामी पुर्जा पट्टा उठाउन भनी जवाफ दीन्या तप्पा वारि चौधरीहरूले पनी २४ सालका वन्दो-वस्तमा हामी मंजुर छैन १८ सालका वन्दोवस्तवमोजीम् भया हामी कवुल गरुंला. भनी भन्या. कोही चौधरीहरू भागी गयाको यो भागी गयाका रैतीको पुर्जा कसलाइ सोपी लम्वरी गर्न्याहो. भागी गयाको ज्मीदारको र वेछ.पर उजार भयाका मौजाको पट्टा कसलाई सोपी तप्पावारी चौधरीइ कवुलीयत गर्न्याहो भागी गयाको चौधरीहरूको पट्टा कलसलाई सोपी जील्लाभरको ज्मावन्दी तयार गर्न्या हो. सो लम्वरी पुर्जा नभयासम्म ज्मावन्दी तय नहुन्या यस रीतसंग रैतान पुर्जा ज्मीदार चौधरीको पट्टा वाडी लम्वरी ज्मावन्दी तय गर्नु भन्या चांडो मर्जी वक्स्या सोवमोजीम. रैतानपुर्जा ज्मीदार चौधरीको पट्टा वाडी लम्वरी ज्मावन्दी तय गर्दा हुँ सो गर्नु भनी मर्जी वक्सनु भयेन भन्या काम ढीला. हुनगै —२— को डेरै नोक्सान हुन जांच ये स्कुराको जवाफ चांडो नवक्सी काम ढीला हुन गयो भन्या काम ढीला गर्न्या भनी हामीउपर षपकी नगरीवक्स्याजावस् मुलुकमा भयाको वीस्तार हाल जाहेर गरी पठायको छ. यस्कुराको हुकुम मर्जी अैन छैन साधी पठाउनु भन्या सवाल छ जो मर्जी इती सम्वत् १९३१ साल मिति पौष वदी ३ रोज ६ शुभम्

श्री

श्री ३ महाराज

२

श्री कुमारी

१

अजि

उप्रांत. महाराज करुणानिधान प्रभु मेजर कपतान दशरथसिलाई तिम्रातर्फका पक्का हुदासिपाहि साथ लगाई वाटामा नउम्-
कन्या गरी —१— चोकमा पठाईदीन्या काम गर. भन्या व्यहोराको मेरा नाउमा र सुब्बा कृष्णलाल मुडभरिका नाउमा ३२
साल चैत्र सुदी ११ रोज ४ मा. रुक्का दस्वत् वक्स भै आउदा निज मेजर कपतान जिल्लै सर्लाहि प्रगना असिभौ मौजे सुन्दर-
पुरका लावेजरमा रह्याछन्. र ताहि हुदा सिपाहि पठाइ सो रुक्का दस्वत वाची सुनाई नेपाल जाउ भनि प्यादा लाउंदा सर्लाहि
महुतरिका —२— का विर्तापट्टिको र सारसर. कठमहाल चौरियास्मेतमा दरसाविकका वक्यौताको टिपतमुसक् हालवाला-
लाई बुझाई भर्पाई लि नेपाल जानुपर्न्या छ सवै कचहरिमा बुझाउनु पर्न्या वक्यौता बुझाई भर्पाई लि श्रावण मैन्हाभिन्नमा नेपाल
पुग्ग्या गरि जान्या छु भंदा र. वक्यौताको टिप् तमसुक् को बुझारथ गर्नु गराउनु भन्या सनदसवाल गरिवकस्याको हुनाले अमिनी-
का सिपाहि प्यादा लगाई राषि जलेश्वर मालमा बुझाउनुपर्न्या वक्यौतामध्ये केहि बुझाया तेस वषट्मा भेट नहुन्या असासिसित-
को. वक्यौत, मत्त रह्याको छ. सर्लाहिको मलंगव, मालकचहरिमा; बुझाउनु पर्न्या वक्यौतामध्ये पनि तेस वषट्मा भेटचासम्म-
का असासिसितका वक्यौताको बुझारथ गरि सारसरमा बुझारथ गर्न जन भनि फकि वनचौरि आउदा जलेश्वर अमिनीका सिपाहि-
लाई संच नभई आयेछ. निज सुब्बातर्फका अमिनीको सिपाहिमात्र रह्याको रहेछ. तेस्तैमा मेजर कपतान दशरथसिलाई पक्रन-
जवरजङ्ग पल्टनका अमलदार १ हिपाहि ९ षटाई पठायाको छ तिमिहरूले स्मेत मद्दत दि नीज मेजर कपतानलाई नेल ठोकि
हाम्रा हजुरमा पठाई दीन्या काम गर भन्या व्यहोराको ३३ साल श्रावण वदी ४ रोज २ मा मेरा नाउमा वक्सभयाका रुक्काको
पुर्जि श्रावण सुदि ५ रोज २ मा नीज पल्टनीज्या हुदा सिपाहि हस्ते दर्शन पाउन्या; वित्तिकै कुन वाटो आयौ भनि नीज हुदा सिपाहि-
लाई सोद्धा वनचौरिको वाटो आञ्च्युं. मेजर कपतान दशरथसिसित भेट भएन उन्का घरमा सोद्धा कपतान विरवहादुर कार्किको
घोडा मागी तेसै घोडामा सवार भै बयाजानी कता गया हामिलाई थाहा छैन भन्या र जाहा आञ्च्यौ भनि निज हुदा सिपाहिले
भन्यावित्तिकै तुरन्तै अमिनीको हुदा, १ सीपाहि १ पल्टनीज्या हुदा सिपाहिका साथ लगाई बुझारथ गर्नालाइ सारसर गयाका
छन् कि भनि सारसरसम्म पठाउदा भेटेनछन् र फकि आयाका पल्टनीज्या हुदा सिपाहि जाहि जलेश्वरमा बस्याका छन् निज
पल्टनीज्या हुदासिपाहि र हाम्रा हुदासिपाहि स्मेत् भै सप्तारि जिलाको मौजे सारसर वित्तिका सुब्बा मातवरसि थापा क्षत्रीका
घरमा गै मेजर कपतान दशरथसि जाहा आयाथ्या. कि भनि सोद्धा हिजो १० घडि रात् जादा घोडामा चढि जाहा आयाथ्या
रात जाहि वसि आज विहान सवेरै उठि अरुनान पुजा गरि जान लाग्या र भात षाई जाउला भन्दा. सिरहामा गै भात षाउंला.
जान्छु भनि गयाथ्या. जाहा गया वाहा गया भन्या हामिलाई केहि थाहा छैन भनि निज सुब्बाले भन्याछन्. २. निज
हुदासिपाहीहरू फकि आई यति वयान गन्याका हुन् काठमहालतर्फका कठैया रक्मीहरूसित वाकि धेर छ बुझारथ गर्नालाई
दरभंगासम्म जानुपर्छ भन्या भन्या कुरा सुन्दा मुगलान्तर्फ षोजि दरभंगासम्म पनि पुगी मुगलानातर्फ गयाका भया तहकित
गरि पत्ता लगाई आउनु भनि अमिनीका २जना सिपाहि. मुगलानातर्फ र २ सिपाहि चौरियातर्फ पठायाको छु प्रभु.
नेपालवाट पल्टनीज्या षटियाको षवर उतका मानीसले नेपालवाट लेषदा थाहा पाई हो वा. निज पल्टनीज्याहरू वनचौरि
आयाको अधिवाटै थाहापाई हो. निजमेजर कपतान बेपत्ता भै आजसंम पत्ता नलाग्दा ठाउं ठाउंमा मानिस पठाई राख्याको
छ पठायाका मानिस आयापछि जस्तो षवर आउंला आपन. पानिमा भेटचा सनदवमोजिम् नेल ठोकि चलान गर्न्या र
मोगलानाको पत्ता लाय्यो भन्या सोमाफिक विन्तीचढाई पठाउन्या काम गरुंला करुणानिधान जो हुकुम् लेषदा वेअदवि
पन्याको सेवक जानी माफ फर्माई वक्मी गातका कुशल मंगलसहितको करुणा वक्सभया सोवमोजिम् गर्दाहुं विज्ञ वर प्रभु
चरणारव दयुगलेषु किमधीकं

अजि

उग्रान्त करुणानिधान अधीक भाद्र शुदी १२ रोजरमा —१— का स्थान सुनका छाना नैरित्य दिशापट्टि सूरका सिधका चिउडा दारिवाट. येक घडि उभियेर हेर्दा १।२ थोपा पानी षस्तछ. अधिका भन्दा. त्यो षस्याको पानी थोरो बाक्लो पनि नुनिलो पनि छ भन्छन् यो उत्सव होइन. विघ्न हुन्या वेरित हो. अधि पनी यस्तै भयो र गंधेगुम्बामा. चिकेधेम्बुसित लडाज्या भै. नीज चिकेधेम्बु र अरू धेरै मानिस मन्था अझ पनी कसो कसो हुन्छ भनि. ल्हासाका सहरवासिहरू भन्छन्. सारो भैवुं ई २ गुम्बाको पनी मेल अझ भयाको छैन. झगडा होला भने जस्तो तवर छ. यति कुरो तहकीयात हो. धनकुटापूर्व. देवाधर्मपश्चिम. ल्हापूच्याका मुलुकमा अंग्रेजहरू धरै घुसि. घर बुनाई दोचा वषु सिलाउछन्. इ अंग्रेजहरू वसेका जग्गावाट १० दिनमा डिगर्चामा. सरासर आउ भन्या आइपुगछन् भन्ने गल्वा गछन्. यो वेहोरा वृञ्जि तहकीयात गरि पछि विन्ति चढाउंला. भोट् सर्कारवाट अधिकाभन्दा हिजआजका काजि भारदारहरूले अम्बाहरूको मज्यादा गर्न लागीरहेछन् मसित भन्या मुखको लोलोपोतो गछन् मसित परिआयाको झगडा माम्ला अझ छिनिदियाका छैनन् भरेभोलि.— कपतान् साहेव र हामि वसी. जो परिआयाको मामला वेहोरा नीजानिसाफ मामिला छिनौला भन्छन् राकस्या भन्ने धैवुन् थिया. यस पाला काजिको षदम भै. काजिहरू वन्थ्या गद्दीदेवि तल वसी. कास्थालमा काजकाम गर्न लाग्याका छन् चिनमा साधिपठायका छन्. बाहावाट जवाफ आयापछि काजि हुन्छन् सेठको छोरो काजिका हातगोडा सुज् भया. भनि. हातगोडाको नेल काटि नजरवन्दी गरि थुनी राष्याकै छ. अधि जामुनुवाट पवांणा वेढाउन्थ्या. वषत्मा उत्सव निमित्त दोहोरा षडा हुन आउन्थ्या चिनिया भारादार सिपाहि-हरूलाइ दिनानिमित्त तिमिसंगका आम्दानीमध्ये मोहर रूपैजा ५ सय अम्बाहरू भयाका ठाउमा तिमि गै दर्जाफिक वाडिदिनुहवस् भनि पुन्याइदिनु भन्ने मजि भै अधि आयाका वेहोरामा सो रूपैजा अम्बाहरू भयाका ठाउमा पुन्याउन जादा तिम्रा —२— वाट हामिलाइ स्व वेहोराको चिठि आयेन. इ रूपैजा अरैले हामि लिदैनी भन्ने जवाफ अम्बाहरूवाट दिदा स्व रूपैजा लि फकि आयाको थिजा. रूपैजा किन फर्काया भनी चिनिजाहरूसित वृञ्जदा. रूपैजा पनि थोरै भया. नेपाल जान्या उताल्वे आयापछि वृञ्जिलीनुपन्या वाहापछि लीउला भन्ने वृञ्ज छ भन्या र स्व वेहोरा अधि हजुरमा विन्ति चढाई पठायको हो. आज उताल्वे नेपालवाट ल्हासा आइपुग्यापछि यो वेहोरा मैले गर्दा अम्बाहरूसंग विन्ति पारि जवाफ म ल्याउला भनी रहदा वल्ल आज अम्बाहरूवाट त्यो रूपैजा हामि वृञ्जिली वाडिदिदैनी. कपतान्का हातले ढापूचिताल्वेलाई दिउन् भनी पठायको छ भन्या र अम्बाका हातमा दिनु भन्ने रूपैजा नसाधि ढापूचिताल्वेका हातमा दिन म सकतिन भनी मैले भन्या हजुरवाट पनि अम्बाहरूले रूपैजा लियेनन्. भन्या स्व वेहोरा हाम्रा हजुरमा विन्तिचढाइ पठाउनु भन्ने सिछे भै आयाको थियो र स्व विन्ति चढायाको हो ढापूचिताल्वेका हातमा ५ सय रूपैजा दिउ की नदिउ जोमर्जि म वस्याका घरमा चोरले बहुतै दुष दियो र. मानिस पनि मसित कम् हुनाले तहविल जोगाउनलाई बहुत कठिन् पर्न लाग्यो कालकला तहविल चोरि भया—३— को ज्मा चोराउन्थ्याको छोरानाति हुन् भन्यापछि परन्तु मेरो नाउ पनी विग्रन्थ्या —३— को ज्मा पनि गिलां भन्ने अर्थले घरपछाइ उत्तरपट्टि तहविललाई मद्दत पुगन्थ्या रमन् वसुन्थ्या पाटि वनायां स्व वनायाको षर्च काला मोहर थान् २३०॥ यति लाग्यो यो षर्च स्याहामा चढायाको छु. हजुरका तजविजमा जो ठहर्छ. मानिस कम् हुनाले.—३—को अफिस असवाफ समालनलाई बहुत कठिन परिरहेछ. ज्यू भने वुढो छोरा बालष सहरवाहिर येकलासको घर हुदा हर्हम्यास हागुहार पनी पाञ्चीन्या छैन अघावै विन्ति कीन गरिनस् विग्रेपछि विन्ति मन्या भन्ने हजुरमा पर्ला भरमग्दुर ता निमेष जानि गन्थ्याको छु अरौ गोर्षा राजधानि वाह्रगाउमध्ये काग्वनी वस्ने वम्बो सांगे भोटको मालधन् भोटका टिगरिमध्य मांकापुतेम्बे भन्ने गाउमा चोरि भै ताहाको भोटे वांडा र भोटेनीलाई मेरा चोर ईतै हुन् भनी पत्री ल्हासामा ल्याई ति चोराइ मागन्थ्याहरूलाई कुटि केरषार गरि पुर्पछे हुदा हुदै भोटे वांडा चाहि मरिगयो भोटैनीलाई फेरि कुटपिट् गरि केरषार गर्दा पनी चोन्थ्याको तठहर्दा नीज नीजवम्बो सांगे भोटे मेरो धन चोन्थ्या चोर इनिहरू होइनन् रहेछन् भनी कायल भै स्व जरिवाना तिर्न नसक्ता हजुरमा साधि अैन वमोजिन् म्यादमा पन्थ्याको थियो यसको चोरि भै वाकी रहेको धन निज मांकापुगाउको झुम् पुन् हस्ते रहेको छ. स्व धन झिकाई देउ भनी भोट सर्कारमा वारम्वार भन्दा. आजभोली झिकाइदिउला भनी उसै रहेको थियो. यसपाला. २८ साल श्रावण शुदि ७ रोजमा. नीज वम्बो सांगे भोटे म्यादवाट नेलसमेत लि भाग्यो. हामिले छोड्याको होइन मुलुक तिमीहरूको हो. त्यो. भोटेलाई षोजि पक्रि ल्याइदेउ भनी भोट् सर्कारमा भागेकै दिन भनीपठाज्यां गौडा अडा जगाजग्गामा नीज भोटें आयो भन्या पत्री ल्हासामा ल्याउनु भन्ने दस्कत पठाज्युं भनी राष्याछन् यस्ता. रित्सित निज वम्बो सांगे भोटे भागीरहेछ. श्रावण शुदी १५ रोजसौलगायत् कधीक भाद्र सुदी १५ रोजतक मैन्हा १ को स्याहा रपोट् षडा गरि यसै अजिका संग चढाई

पठायको छ अरू ज्ञाहाको हाल सुरथ यथायोग्य छ. सेवकका अजिका वेहोरामा घटवड् पन्याको होला छेमाकरणा राषि वक्स्याजावस् शुभमस्तु शुभम्

इत सेवक कपतान् जिम्मान्सिह सिलवाल क्षेत्रीको दिन प्रति सांज सवेरको कोटि कोटि सलाम सलाम् सलाम् इति सम्बत् १९२८ साल मिति अधिक भाद्र वदी १ रोज ५ सुभम् मुकाम ल्हासा अडा शुभम्

श्री दुर्गाज्यू

श्री ५ वादशाह

१

श्री ३ महाराज

२

अजि

उप्रान्त करणानिधान भाद्र सुदी ५ रोज ४ मा लेषीयाको करणा कृपापत्र. आश्विन सुदी ७ रोज ७ मा आइपुग्यो नेपाल हाडिगाउको हर्ष ज्यापु चोर. भोटका मुलुकको होईन. हात्रा मुलुकको हो भन्या तेसलाई नेलगल्फन्दि हालि. सिपाहि साथ लगाई वाटामा नउम्कन्या गरी ज्ञाहा पठाइदिया काम गर तेस चोरलाई. नउम्कन्या गरि ज्ञाहा पठाउन सकतैनौ भन्या नेल गलफन्दी हालि नउम्कन्या गरि ताहि कैदमा राषिछोडन्या काम गर अघिदि आयावमोजि म् रुपैया दि भर्पाई लिनु भनी साहु हर्षनारान्वाट साहु हिरासिलाई लेषि आउन्या छ. सो वमोजि म् रुपैया लि भर्पाई दिनु अघि तिमिले चलान गरि पठायको घोडा र तित्ताकालिजहरू मध्ये तित्ताकालिजहरू आइपुग्या. घोडा आईपुग्याको छैन. कालिजका भाल्यामात्र र ह्याछन् इ कालिजतित्ताको र. घोडाको मोल षर्चका रुपैयाको घोडा आइपुग्यापछि. अघि लेषिगयावमोजिम मिन्हाको सनद भै आउला अब फेरि पनि यसै जातका कालिजमध्ये भाल्या गोटा २० पोथि गोटा ३० ज्मा गोटा षरिद पाञ्जीन्छन् भन्या. षरिद गरि षरिद गर्न पाञ्जी दैन मानिस् पठाई षोजि पाञ्जीन्छ भन्या र षोजन्या मानिस् छैन भन्या. षोजन्या मानिस् भर्ना गरी षोजि षरिद गरी जस्ता रितसित हुन्छ. पठाउनु ५० गोटा पाइयन भन्या भाल्या गोटा १० पोथि गोटा २० ज्मा गोटा ३० तेसै जातका कालिज नपठाई हुदैन वाटामा सम्मारसित लैजानु भनि अह्नाई सिकाई बन्दवस्त वाधि पठाउन्या काम गर्नु ति कालिजहरू षरिद गर्दा जो पन्याको मोल र षोजन्या मानिस्लाई दियाको दर्माहा. ति कालिजहरू पठाउदा बोकन्या भरियाको ज्याला आहारामेत् जो लाग्याको षर्च हिसाप गरि कागज लेषि सहि छाप गरि ति कालिजका साथमा ज्ञाहा पठाइदिनु र कालिजहरू ज्ञाहा आइपुग्यापछि सहिछाप पन्याका कागजवमोजिमका रुपैया कौसितोसाषानावाट भर्ना होला मजि भै लेषिआयाका वडापत्रको दर्शन गरि अर्थ बुझि सिह चढाजा. हर्ष ज्यापु चोर नेपाल हाडिगाउको हाम्रै रैयत हो नेलगल्फन्दि छुटाई नेपाखतरफ पठाइदिउ भन्या जियको जवरजस्ति छ. विच वाटामा उमकला की भने जस्तो लाग्छ. नेलगल्फन्दिसमेतै गरि पठाईदिउ भन्या भोटको मुलुक मैले भनि नहुन्या तैपनि ज्ञाहाका काजिहरूसित भनुसुन गरि पठाइदिउ भन्या घोडामा हिड्नुपर्ने नेलगल्फन्दिसित घोडामा चढनु नहुन्या. षर्पन् डोका भारिको वाटो विकट हुनाले बोकन्या चलन् छैन नेलगल्फन्दि हालि अझतक भरमगदुर गरिराष्याको छु तह पन्या चलान् गरिपठाउन्या छु कालिजका वेहोरालाई हिउदमा पाञ्जीदैनन् वर्षा लाग्यापछि भरमगदुर गरी चढाई पठाउन्या काम गरुला अघिदेषी हात्रा दसै गन्याको जवरा रोटिको भाग अम्बालाई पुन्याउन्या गरेको रहेछ र. आज पनि सोहिवमोजिम जवरा रोटिको भाग लि इन्तारिन् अम्बालाई पुन्याउन जादा दसैको नाच राम्रो भयो की भनी सोध्या र नाचन्या रित् हात्रो छैन देउताको पुजामात्र हो यो देउताको प्रसाद भनि तपाञ्जीलाई चढाउन ल्यायाको हो भन्ने कुरा भया —१— वाट प्रमाणा भै आयो कि भनी मैले भन्दा आयाको छैन. आयापछि तपाञ्जीलाई भनीला भन्या र तपाञ्जी वडा अम्बाले हुन्छ भनी गरिपठायको कुरो २ दिन ढिल् भयो तापनि सो वेहोरा भै काउन्यैछ भन्ने मेरा मनले निस्यै मान्याको छु भन्ने यति कुरा अम्वासिह

मेरा भया. यो दसैको भाग पुन्याउन जादा अधिका अम्वाहरूले छुरि १ थैलि २ इन्फाई १ दिन्थ्या. ई अम्वाले पोर पनि केहि दियेनन् अरैले पनी केहि दियेनन् दसैको भाग फापुनलाई पनी लि जानुपर्ने रहेछ र भाग लि म जादा तिम्ना -२ - लाई -१- वाट प्रमाणा भै आजन्त्याछ भन्ने अघि चिठी आयाको हुनाले सोहि प्रमाण लि लेइतारिन अम्वा टिगरी-सम्म पुगीं. मातालेर. मफापुन् हामि रठुला पगरिमा सो प्रमाणा लि नेपाल पठाउनु भन्ने अम्वाको र. हात्रो मतलप भयाको थियो भदौ असौज सम्ममा प्रमाणा आई पुगला भन्ने ठहराई आश्रिण शुदि ८ रोजमा त्यइतारिन् अम्वा. टिगरितरफ जान्छन् हुलाक तयार गर भन्ने भोटचाहरूलाई उर्दी दियाको थियो प्रमाणा नआईपुग्या पनि उर्दि दियाको हुनाले त्यइतारिण अम्वा जानुपन्थो र गया प्रमाणा पनी -१- वाट भै पौषदेषि यसो निस्यै आईपुगूछ. धन्दा नमान्नुहवस् कपतान साहेव भन्या रयत्रा ठुला अस्मान् -१- का तपाञ्जी अम्वाहरूले हुन्छ. भनी गरेको काम हुवैन भन्ने धन्दा मलाई निस्यै छैन निस्यै हुन्थेछ म आनन्दमा छु. भनि मैले भन्या र नहुन्थ्या भया अघेरै हुदैन भन्या थिञ्चू प्रमाणा भै आजन्त्येछ. धन्दा नमान्नुहवस् भन्या यति कुरा फापुनसित मेरा भया. त्यइतारिन् अम्वा जादा कासेलका ४ काजि र म पनी ल्हासादेषि १ कोससम्म पुन्याउन गञ्चूँ सय छविस भोटचा सिपाहिहरूले बडाइ गन्या लामागुरुको सवारि आश्रिण सुदी ६ रोजका दिन भेवुंगुम्बामा भयो र दसैको भाग निज लामालाई पुन्याउन पायाको छैन. लात्रेङ्गमा पनी अघिदेषि दसैको भाग पुन्याउन्या गरेको रहेछ. निज लात्रेङ्ग वाट पनि. धान् कनिका चावल सरोवर भयाको चावल् सानु वकुं १ दिन्थ्या. यस पाला भाग पुन्याउन जादा चावल् पनी दियेनन् अरौ वडा दसैको तिलक प्रसाद तोरन् षाता र मैले चढायाको टिका दर्शन भेट् -२- का हजुरमा मोहर रूपैञ्जा ४ हजुरमा मोहर रूपैञ्जा २ यसै अजिमा षामि चढाई पठायाको छु. दाषिल होला भाद्र सुदी १५ रोजसौ लगायत् आश्रिण सुदी १५ रोजतक मैन्हा १ को स्याहारपोट् यसै अजिका संग चढाई पठायाको छु. अडामा दाषिल होला अरू ज्ञाहाको हालसुरथ यथायोग्य छ सेवकका अजिका वेहोरामा घटवड् पन्थाको होला छेमाकरुणा राषिवक्स्याजावस् शुभमस्तु शुभम् —————